

Mendelova univerzita v Brně
Agronomická fakulta
Ústav chovu a šlechtění zvířat

**Agronomická
fakulta**

**Mendelova
univerzita
v Brně**

Využitie chovu koní v agroturistike na Slovensku

Bakalárska práca

Vedúci práce:

Ing. Libor Sládek, Ph.D.

Vypracovala:

Lucia Slobodová

Brno 2015

Čestné prehlásenie:

Prehlasujem, že som bakalársku prácu na tému: **Využitie chovu koní v agroturistike na Slovensku** vypracovala samostatne a použila iba pramene, ktoré citujem a uvádzam v priloženom zozname literatúry. Súhlasím, aby moja práca bola zverejnená v súlade s § 47b zákona č. 111/1998 Zb., o vysokých školách v znení neskorších predpisov, a v súlade s platnou *Směrnici o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Som si vedomá, že sa na moju prácu vzťahuje zákon č. 121/2000 Zb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brne má právo na uzavretie licenčnej zmluvy a užitie tejto práce ako školského diela podľa § 60 ods. 1 Autorského zákona.

Ďalej sa zaväzujem, že pred spísaním licenčnej zmluvy o využití diela inou osobou (subjektom) si vyžiadam písomné stanovisko univerzity, že predmetná licenčná zmluva nie je v rozpore s oprávnenými záujmami univerzity, a zaväzujem sa uhradiť prípadný príspevok na úhradu nákladov spojených s vznikom diela, a to až do jeho skutočnej výšky.

.

V Brne dňa.....

Podpis.....

Pod'akovanie:

Touto cestou by som rada pod'akovala Ing. Liborovi Sládkovi Ph.D. za pomoc, odborné vedenie, cenné rady a pripomienky pri vypracovaní mojej bakalárskej práce. Ďalej ďakujem svojej rodine a kamarátom, ktorý mi poskytli cenné rady.

Abstrakt

Názov práce : Využitie chovu koní v agroturistike na Slovensku

Autor : Lucia Slobodová

Bakalárska práca sa zaoberá agroturistikou, pozitívnymi aspektami, významom pre poľnohospodárstvo, ako aj jazdeckou turistikou ako súčasť agroturistiky. V prvej časti sa zaoberá súčasným stavom agroturistiky na Slovensku a oblasťami kde sa agroturistika najviac preferuje, vybranými a porovnanými podnikmi, ktoré sa špecializujú na chov koní a využitie v agroturistike, spojené s jazdeckou turistikou, ktorú umožňujú jazdecké chodníky, prípadne k tomu príslušná príroda a kopcovitý terén. V druhej časti informuje, so zameraním na najviac preferované plemená využívané v agroturistike, welfare a celkovú technológiu chovu, o možnostiach ďalšieho využitia chovu koní ako je napríklad hipoterapia.

Kľúčové slová: Agroturistika, chov koní, slovenský teplokrvník, hafling, ranč

Abstract

Title: Use of horse breeding in agrotourism in Slovakia

Author: Lucia Slobodová

Bachelor thesis deals with agrotourism, positive aspects importance to agriculture and equestrian tourism as part of agrotourism. The first part deals with the current state of agrotourism in Slovakia and areas where are agrotourism most preferred, selected and matched firms that specialize in horse breeding and using for agrotourism, associated with equestrian tourism, which allow the riding trails or to the appropriate nature and hilly terrain. The second part informs targeting the most preferred breeds used in agrotourism, welfare and overall breeding technology, the beneficial uses of horse breeding such as hipotherapy.

Keywords : Agrotourism, horsebreeding, Slovak warmblood, haflinger, ranch

Obsah

1 ÚVOD	8
2 CIEĽ PRÁCE	9
3 LITERÁRNY PREHLAD	10
3.1 Agroturistika na Slovensku	10
3.1.1 Agroturistika	10
3.1.2 Význam agroturistiky pre poľnohospodárstvo	13
3.1.3 Súčasný stav agroturistiky na Slovensku	13
3.1.4 Podporné programy pre rozvoj agroturistiky na Slovensku	15
3.1.5 Porovnanie oblastí na Slovensku s využitím agroturistiky a konských chodníkov	16
3.1.6 Jazdecká turistika	18
3.1.7 Značenie v cestnej premávke	19
3.2 Chov koní a využitie v agroturistike	21
3.2.1 Najviac využívané plemená v agroturistike	21
3.2.2 Welfare, výcvik a technológia chovu potrebné pre správne fungovanie chovu	26
3.2.3 Výživový stav koní	29
3.2.4 Agroturistické podniky na Slovensku	32
3.3 Ďalšie využitie chovu koní v agroturistike	35
3.3.1 Hipoterapia	35
4 MATERIÁL	36
5 ZÁVER	37
6 ZDROJE	39
7 OBRÁZKOVÁ PRÍLOHA	41

1 ÚVOD

V minulosti nám kone slúžili ako dopravný prostriedok či pomoc pri orbe na poli, prípadne boli využívané na ťažké práce v lese. Lesníkom slúžili na odtiahnutie vyrúbaných stromov v miestach kam sa nedostala dopravná technika. I dnes sú oblasti kde sa takto kone využívajú, avšak je to skôr len okrajovo a ako záujmová činnosť.

V dnešnej dobe sú skôr kone využívané pre športové a rekreačné účely, prípadne hobby a agroturistiku. Ešte predtým než sa začneme venovať samotnej agroturistike, mali by sme si uvedomiť, že aj kôň potrebuje určité pohodlie na prejavy svojich fyziologických a prirodzených potrieb a welfare, a to by sme im ako správny chovateľ mali umožniť. Základ dobrej agroturistiky tvorí dobrý a kvalitný chov koní, založený na výbornom zdraví, kondícií, možnosti prirodzeného rozmnožovania a prirodzeného chovania koní v stáde.

Pred začiatkom využívania koní pre agroturistiku by sme sa mali oboznámiť so samotnou agroturistikou, čo to je, čo prináša pre cestovný ruch v danej oblasti, čo prináša pre nás a náš chov koní a hlavne by sme sa mali oboznámiť s prirodzeným chovaním, etológiou a welfare koní. Dôležité je vybrať správnu technológiu chovu, plemená koní, zoznámiť sa s danou oblasťou či je pre agroturistiku vhodná a pochopiť, že aj kone majú isté potreby a inštinkty, ktoré im musíme umožniť prejavovať, aby nevznikli prípadné zlozvyky či poruchy chovania, ktoré vytvárajú nežiaduce faktory.

V prvej časti sa táto práca zaoberá podstatou agroturistiky, jazdeckou turistikou, pozitívnymi alternatívami agroturistiky či významom pre poľnohospodárstvo a vhodnými lokalitami pre agroturistiku s možnosťami využitia chovu koní, porovnaním krajov a oblastí s využitím agroturistiky a samotného chovu koní.

V druhej časti sa táto práca zaoberá plemenami vhodnými pre agroturistiku, welfare a celkovou technológiou chovu a opisom s vlastnými postrehmi o vybraných agroturistických podnikoch a ich lokalitách.

2 CIEĽ PRÁCE

Cieľom tejto práce je vytvorenie literárnej rešerše, ktorá zahrňuje poznatky o agroturistike a jej pozitívnych eventualitách a význame, jazdeckú turistiku a správnu technológiu chovu s využitím koní v agroturistike. Zahrňuje vhodné plemená na toto využitie, technológiu chovu a welfare koní. Popisuje jednotlivé agroturistické podniky a oblasti, ktoré sú vhodné pre agroturistiku. V práci sú použité poznatky z praxe a z vlastných skúseností s agroturistickými podnikmi.

3 LITERÁRNY PREHĽAD

3.1 Agroturistika na Slovensku

3.1.1 Agroturistika

Agroturistika je významným odvetvím podnikateľskej činnosti, ktorá môže byť najmä pre vidiek potenciálnym zdrojom príjmov, nových pracovných príležitostí a iniciátorom celkového rozvoja obcí a cestovného ruchu. V Slovenskej republike sa táto forma turistiky tiež začína postupne rozvíjať. Skúsenosti v tejto oblasti podnikania je možné čerpať z niektorých krajín Európy (Česká republika, Írsko, Rakúsko, Holandsko), v ktorých je agroturistika rozvíjaná a podporovaná dlhšie obdobie. (Habán, 2004)

Agroturistika na Slovensku sa podľa niektorých autorov dá porovnať s rakúskou na počiatku 50. rokov. (Pourová, 2002)

Agroturistika má svoje zázemie v oblasti poľnohospodárskych činností, najmä však na rodinných farmách. Predstavuje symbiózu poľnohospodárstva a cestovného ruchu. Zároveň prináša na farmu často dobrý príjem. Umožňuje podnikateľovi v oblasti poľnohospodárstva realizovať časť vlastnej produkcie (rastlinnej aj živočíšnej), napr. pri poskytovaní stravovacích služieb, alebo pri predaji potravín hosťom na farme. Lacnejšie vstupy umožňujú stanoviť prijateľné ceny za ubytovanie na agroturistických farmách (podnikoch), čo je motivujúce pre najpočetnejší druh klientov, t.j. rodiny s deťmi. Cieľom agroturistiky je aj získanie a rozšírenie znalostí z oblasti cestovného ruchu, z oblasti vidieckeho cestovného ruchu a jeho špecifickej formy, ktorou je agroturistika. (Habán, 2004)

Ako bolo preukázané skúsenosťami nielen zo zahraničia, ale aj z poznatkov uvedených v rôznych textoch, vidiecka turistika a agroturistika napomáhajú pri riešení niektorých problémov ako napr. nezamestnanosť, udržiavanie kultúrnej funkcie krajiny, migrácia vidieckeho obyvateľstva a pod. Je však zrejmé, že agroturistika sa pravdepodobne nebude rozvíjať v Slovenskej republike v takých dimenziách ako je viditeľné na určitých zahraničných príkladoch, predovšetkým v niektorých rozvinutých štátoch Európskej únie. (Habán, 2004)

Slovenská republika vzhľadom k odlišným ekonomickým, sociálnym, legislatívnym a iným podmienkam sa v rámci vidieckeho cestovného ruchu bude viac orientovať na širšiu vidiecku turistiku ako na klasickú agroturistiku, ktorá je pevne spojená s využitím koní pre tieto účely a s poľnohospodárskou výrobou na súkromnej farme alebo na inom type poľnohospodárskeho podniku. Príčiny rozdielného rozvoja agroturistiky na Slovensku a v zahraničí môžeme tiež hľadať v odlišnom vývoji slovenského poľnohospodárstva v minulých desaťročiach a v nedostatočnej podpore našich podnikateľov v poľnohospodárstve v porovnaní s podnikateľmi v tejto oblasti v krajinách Európskej únie. (Otepka, 2004)

Našťastie sa v dnešnej dobe už viac snažíme o rozvoj agroturistiky na Slovensku budovaním nových jazdeckých chodníkov, prípadne zakladaním nových chovov koní pre využitie v agroturistike.

V dôsledku veľkého rozdielu medzi kvalitou služieb ponúkaných v západných krajinách a na Slovensku, môžeme len s ťažkou očkávať príchod zahraničných turistov a preto bude nutné sa predovšetkým zamerať na domácu klientelu. (Pourová, 2002)

Prostredie sedliackeho dvora, presnejšie farmy, je predovšetkým atraktívne pre mestské deti a každý deň strávený v takomto prostredí im prináša nové zážitky. Z pohľadu druhu a množstva poskytovaných služieb poznáme nasledovné typy agroturistiky:

- dovolenka na roľníckom dvore - okrem nocľahu sú poskytnuté aj iné služby na uspokojenie požiadaviek zákazníka,
- labužnícky (gastronomický) - v jeho popredí je odbyt regionálnych špecialít vlastnými hosťami, stálym okruhom odberateľov alebo reštauráciami
- škandinávsky typ agroturistiky - prenajímanie kempingových plôch, prázdninových domov alebo bytov bez alebo len s minimálnym poskytovaním služieb (Habán, 2004)

Špecifickou oblasťou agroturistiky je ekoagroturistika, ktorá je poskytovaná ekologicky hospodáriacimi farmami a poľnohospodárskymi podnikmi. Ďalším je ekoturistika, ktorá vyjadruje putovanie prírodou (peši alebo na bicykli) a jej pozorovanie. Stretávame sa s ňou predovšetkým v prírodne hodnotných oblastiach s neobyčajnou krajinou scenériou. (Otepka, 2004)

Obr. 1 Pasúci sa hafling pred agroturistickým podnikom

Zdroj: Johnny, 2014

Z lepšieho pohľadu možno uviesť nasledovné pozitívne prínosy agroturistiky:

- ✓ umožňuje ideálne spojenie služieb cestovného ruchu s poľnohospodárskym prostredím;
- ✓ prispieva k tvorbe a zveľad'ovaniu krajiny;
- ✓ umožňuje spoznávať tamojšiu kultúru, objavovať miestne krásy, tradície a popularizovať ich navonok;
- ✓ zabezpečuje návrat človeka k prírode, upevňuje zdravie turistov pobytom na čerstvom vzduchu
- ✓ stimuluje rozvoj ďalších podnikateľských aktivít. (Habán, 2004)

Aj keď v slovenských podmienkach je rozvoj agroturistiky iba v začiatkoch svojho vývoja, doterajšie pozitívne skúsenosti je možné pozorovať v niekoľkých rovinách, kde vidíme význam agroturistiky pre poľnohospodárske, podnikateľské subjekty, pre obce, regióny a štát. Napriek spomenutému možno predpokladať a dúfať, že počet agroturistických fariem v Slovenskej republike sa bude neustále zvyšovať, budú sústavne dosahovať vyšší a vyšší štandard a ich hosťami budú okrem domácich návštevníkov aj návštevníci zo zahraničia nielen z Európy, ale z celého sveta. (Habán, 2004)

3.1.2 Význam agroturistiky pre poľnohospodárstvo

Agroturistika ako doplnková činnosť k hlavnej poľnohospodárskej výrobe, príp. ako hlavná ekonomická činnosť subjektu, má pre podnikateľa predovšetkým význam v tom, že:

- je významným zdrojom príjmov farmy alebo podniku, čo prináša existenčnú istotu;
- výrazným spôsobom ukazuje na produkciu podnikateľských subjektov, keďže môžu byť výhodnejšie speňažené vlastné produkty, ubytovacie kapacity, dokonca technologický proces a prostredie farmy, polia, lúky aj krajina;
- vytvára podmienky pre hospodárenie i na menej úrodných, či dokonca ohrozených poľnohospodárskych podnikoch a farmách;
- napomáha poľnohospodárskej usadlosti a tým sa zvyšuje celkový štandard domácností v týchto oblastiach a pod. (Otepka, 2004)

3.1.3 Súčasný stav agroturistiky na Slovensku

Slovenská republika patrí svojou rozlohou a počtom obyvateľov medzi menšie štáty Európy, avšak vďaka svojej polohe v strede Európy, kultúrnemu a historickému bohatstvu, tradíciám a zvykom, dobrým klimatickým podmienkam a rôznorodej prírode, disponuje s veľkým potenciálom pre rozvoj cestovného ruchu a agroturistiky. Napriek tomu, že Slovenská republika má veľmi dobré prírodné a geografické podmienky pre rozvoj cestovného ruchu, stále sú v ich využívaní rezervy. (Habán, 2004)

Súčasný slovenský vidiek i mestá sú poznačené myšlienkou, ktorá sa do roku 1990 riadila heslom vyrovnávania sa dediny s mestom. Čo znamená, že sa budovali strediskové obce vznikali zároveň zánikové obce. Výsledok takéhoto prístupu je citelný v rôznych aspektoch obyvateľstva (zdravotný, ekonomický, environmentálny, kultúrny). Dnešná filozofia z koncepcie návratu k prírode osídľovaním a zveľaďovaním vidieka, rozvoja aktívneho cestovného ruchu smeruje k optimizmu pre rozvoj agroturistiky, vidieckeho turizmu a zároveň aj k celkovému rozvoju poľnohospodárstva. (Habán, 2004)

Obr. 2 Pripravené kone pred vychádzkou do terénu

Zdroj: Borončo, 2014

K charakteristike momentálneho stavu je žiaduce definovať, či agroturistika patrí do horských, podhorských oblastí alebo marginálnych oblastí, prípadne na celé Slovensko. Po viacročných prieskumoch vyplýva, že pre agroturistiku sú vytvorené podmienky takmer v celej Slovenskej republike. Významná je i oblasť vzdelávania a výchovy k rozvoju agroturistiky. (Otepka, 2004)

V súčasnosti vznikajú študijné odbory pre prípravu rôznych odborníkov pre rôzne služby a podnikanie v agroturistike. Ak sa k tomu prirába aktivita ďalších inštitúcií, nadácií a združení, ktoré sa venujú rozvoju vidieka a agroturistiky prostredníctvom seminárov, konferencií, školení či kurzov vychovávajúcich záujemcov z praxe, tak je možné konštatovať, že výchova je na prijateľnej úrovni. Za neuspokojivý stav je možno označovať propagáciu v rámci zainteresovaných inštitúcií. (Otepka, 2004)

Významnou mierou k rozvoju agroturistiky prispievajú ústavy ako je Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva (VÚEPP) v Bratislave, Výskumný ústav pôdoznalectva a ochrany pôdy (VÚPOP) v Bratislave a Agentúra pre rozvoj vidieka (ARVI) v Nitre a iné. Vznikajú rôzne regionálne združenia, ktoré pomáhajú rozvíjať vidiecky turizmus a agroturistiku vo vlastnom regióne. (Otepka, 2004)

Na Slovensku sú v súčasnosti tri subjekty, ktoré sa venujú rozvoju agroturistiky:

1. Slovenský zväz vidieckeho turizmu a agroturizmu (SZVTA),
2. Zväz roľníkov a agropodnikateľov Slovenska (ZRAS),
3. Slovenské združenie podnikateľov v agroturistike (SZPA). (Habán, 2004)

Pri hodnotení súčasného stavu v agroturistike na Slovensku môžeme konštatovať, že rozvoj tejto aktivity sa začal od roku 1991, má svoju koncepciu a postupne sa začínajú dosahovať i konkrétne pozitívne výsledky. Vydávajú sa katalógy, odborná literatúra, zriaďujú sa databázy pre cestovné kancelárie. Môžeme očakávať, že tento trend bude zachovaný i v budúcnosti. Každoročne sa pripravuje nový katalóg zariadení v Slovenskej republike pre agroturistiku a vidiecku turistiku. Sú to v prevažnej miere zariadenia naklonené viac k vidieckej agroturistike, než k pravej agroturistike. Tu je dôležité si uvedomiť, že nie je potrebné robiť prísne hranice medzi jednotlivými formami turistiky. Všetky formy turistiky sú organickou súčasťou cestovného ruchu. V tejto hierarchii má však agroturistika mimoriadny význam a postavenie, ktoré je potrebné ďalej rozvíjať, pretože nemá ešte u nás tradíciu a nie je celkom vybudovaná. (Habán, 2004)

Problematika vidieckeho turizmu a agroturizmu je organizačne zastrešená medzinárodnou organizáciou EUROGITES, v ktorej má zastúpenie i Slovenská republika. (Slovenský zväz vidieckej turistiky a agroturistiky, 2004)

3.1.4 Podporné programy pre rozvoj agroturistiky na Slovensku

Agroturistika je bezprostredne spojená s poľnohospodárskou výrobou, s chovom koní ako i s cestovným ruchom. Z tohto dôvodu sa s problematikou súvisiacou s agroturistikou zaoberajú dve ministerstvá: Ministerstvo pôdohospodárstva SR (MP SR) a Ministerstvo hospodárstva SR (MH SR). Podpora vo forme dotácií je od MP SR, pričom finančné prostriedky z jeho činnosti sú určené pre podporu poľnohospodárskej výroby a finančné prostriedky z dotačných zdrojov MH SR sú určené na rozšírenie ubytovacích kapacít a pod. (Otepka, 2004)

Základným programovým dokumentom uskutočňovania regionálnej a štrukturálnej politiky Slovenskej republiky je Národný rozvojový plán (NRP). NRP poskytuje komplexný prehľad o súčasnom stave regiónov Slovenskej republiky, ich silných a slabých stránkach, ako aj možnostiach a oblastiach rozvoja. Popisuje aj možnosti riešenia problémov týchto regiónov, definuje rozvojové priority a možný spôsob ich dosiahnutia a pre rozvoj agroturistiky určuje rôzne fondy. (Otepka, 2004)

3.1.5 Porovnanie oblastí na Slovensku s využitím agroturistiky a kónských chodníkov

Agroturistika je najviac rozvinutá na strednom a východnom Slovensku, na západnom Slovensku prevláda využitie koní prevažne na športové využitie ako sú dostihové, parkúrové a drezúrne preteky.

Vo svojej bakalárskej práci som sa zamerala na oblasť stredného až východného Slovenska, presnejšie Slovenský raj a Strážovské vrchy, kde sa v tomto okolí nachádza mnoho jazdeckých chodníkov a v dnešnej dobe sa budujú nové jazdecké trasy. Oblasť východného Slovenska sa viac zameriava na rozvoj cestovného ruchu s využitím agroturistiky, spojené s produktom vidieckej turistiky, čo je na Slovensku nový fenomén.

Slovenská republika je z hľadiska turistických atraktivít rozdelená do turistických regiónov. Ohraničenie jednotlivých turistických regiónov vyplýva z prirodzených daností územia. Pri rozdeľovaní sa zohľadňovali hlavne prírodné, historické, kultúrnospoločenské špecifiká konkrétnej turistickej oblasti. (Habán, 2004)

V súčasnosti Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky, sekcia podnikania a cestovného ruchu vypracováva nový návrh na regionalizáciu cestovného ruchu v Slovenskej republike, ktorý bude ešte komplexnejší a podrobnejší, pretože od rozvoja cestovného ruchu agroturistika závisí. (Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky, 2004)

Rozdelenie na jednotlivé kraje a ich charakteristika:

Bratislavský kraj je vinárskym krajom, ktorý je tvorený predovšetkým nížinami. Z veľkej časti do neho zasahuje región Záhorie. Z hľadiska vidieckej turistiky a agroturistiky je známou Malokarpatská vínná cesta. (Habán, 2004)

Trnavský kraj je prevažne nížinatým krajom. Medzi najvýznamnejšie oblasti vidieckeho turizmu a agroturizmu patrí tiež Malokarpatská vínná cesta. (Habán, 2004)

Nitriansky kraj je vzácny najmä svojim kultúrno-historickým dedičstvom a veľmi zaujímavými turistickými možnosťami s veľkým množstvom termálnych prameňov. (Habán, 2004)

Trenčiansky kraj má veľmi vhodné podmienky pre agroturistiku, je prevažne kopcovitého charakteru, je pretínaný najdlhšou riekou Slovenska – Váhom, na ktorom sú vhodné podmienky pre splavovanie, či rybolov. V tomto kraji sa vyskytuje veľké množstvo kúpeľov a termálnych kúpalísk, sú tu zachovalé hrady a ich zrúcaniny a mnohé iné kultúrno-historické pamiatky. Tento kraj je veľmi bohatý na cestovný ruch, čo pozitívne vplýva na rozvoj agroturistiky. (Habán, 2004)

Žilinský kraj je pre turistov jedným z najlákavejších krajov Slovenska. Oblasť Horných Kysúc je najstarším centrom cestovného ruchu na Kysuciach s krásnym prírodným prostredím, ktoré ponúka svojim návštevníkom mnoho zaujímavostí pre agroturistiku. (Habán, 2004)

Banskobystrický kraj je krajom s mnohými národnými parkami ako napríklad Národný park Nízke Tatry, Muránska planina, chránené krajinné oblasti Veľká Fatra, Poľana, ktorá je súčasťou medzinárodnej siete chránených území UNESCO, Štiavnické vrchy, Ponitrie. (Habán, 2004)

Prešovský kraj je charakteristický najvyšším horstvom Slovenska a zároveň najnižšími veľhorami Európy – Vysokými Tatrami i rozsiahlou Východoslovenskou nížinou, ktorá je vhodná pre turistiku a oddych v zachovalom prírodnom prostredí, ale menej vhodná na rozvoj agroturistiky. Po celom kraji sú rôzne lokality so zachovalou ľudovou architektúrou, jednotlivé mestá majú bohatú históriu a sú plné pamiatok, ktoré sú lákadlom tak pre domácich ako aj pre zahraničných turistov, avšak skôr na pešiu ako jazdeckú turistiku. (Otepka, 2004)

Košický kraj je tvorený prevažne nížinami. Z hľadiska turizmu je zaujímavý prevažne vodnými nádržami a jaskyňami, príjemným kopcovým terénom, čo je vhodné pre jazdeckú turistiku. V tomto kraji sa nachádza aj národný park Slovenský raj. (Otepka, 2004)

Oblasť, ktorú som si vybrala, patrí do Košického kraja. Avšak pre porovnanie rozvoja agroturistiky na Slovensku použijem porovnanie rôznych krajov, čiže ku Košickému kraju použijem Trenčiansky kraj.

3.1.6 Jazdecká turistika

Jazdecká turistika, sa už priamo zameriava na využitie koní na vychádzky do prírody a tým pádom na poznávanie miestnej kultúry.

Vo svojej publikácii Jazdecká turistika K. Hollý, 2003 uviedol, že vychádzky na koni trvajú v priemere 1 až 4 hodiny v rozpätí 7 až 30 kilometrov. Takáto vychádzka sa skladá z pohybovej, technickej a poznávacej zložky. Jazdci sa systémovo pripravujú na vychádzku formou opakovanej jazdy v teréne. Samozrejme na dlhšiu jazdu v teréne u musí mať jazdec aj správnu výstroj, do ktorej patrí lekárnička, pršiplášť, ohlávka a konská vôdzka, a správne uzdenie a sedlanie zodpovedajúce danému terénu.

Jazdecká turistika je jednou z možností nepracovného využitia koní, ktoré sa nehodia pre jazdecký šport, prípadne sú to plemená určené pre takéto využitie vďaka svojmu temperamentu a stavbe tela. Pre jazdeckú turistiku by mal byť kôň otužilý, so zdravými nohami a pevnými kopytami. Nesmie byť ľakajúci, kopajúci a kúsajúci a mal by sa zniesť s ostatnými koňmi. (Hollý, 2003)

Mal by byť dobre krmiteľný a nenáročný na stravu a ošetrovanie. Na výlety nemusíme kone pripravovať zvláštnym tréningom, pokiaľ to samozrejme nie je časovo a fyzicky zložitejší terén ako obyčajne, potom kone špeciálne trénujeme podľa časovej a fyzickej náročnosti. (Hollý, 2003)

Jazdu v teréne rozdeľujeme na krátke a dlhé vzdialenosti. Krátke vzdialenosti sú charakteristické niekoľkohodinovým jazdením v teréne, behom ktorého sa prekoná vzdialenosť 5 – 30 km, kde nie je potreba špeciálny výstroj. (Hollý, 2003)

Pod dlhými vzdialenosťami rozumieme výlety či putovanie v sedle, pri ktorých sa prekonávajú vzdialenosti od 30 do 70 km, čomu musí zodpovedať aj výstroj koňa a jazdca. To znamená, že terénnych jázd na dlhšie vzdialenosti by sa mali zúčastňovať iba skúsenejší jazdci, so správnou prípravou a výstrojom, ale kde terénnych jázd na kratšie vzdialenosti sa môžu zúčastniť aj začiatočníci pod odborným dohľadom. (Hollý, 2003)

Jazdecká turistika sa delí na:

- Základnú:
 - súťažnú: vychádzky, výlety (túry), putovania reťazové, hviezdicové
 - nesúťažnú: zápočtové testy, výkonnostné odznaky
- Pomocnú: prevažne súťaže, distančné jazdy, dostihy, gymkhána, westernové hry

Pre agroturistiku sa využíva jazdecká turistika základná. (Hollý, 2003)

Podnet na vznik Sekcie jazdeckej turistiky Klubu slovenských turistov (JT KST) pochádza od Michala Hučku, ktorý sa v roku 2010 stal jej prvým predsedom. KST túto aktivitu privítal, pretože rozširuje doterajšiu paletu prostriedkov vhodných na presun o novú, modernú disciplínu. Popri personálnom budovaní sekcie sa kooptujú reprezentanti jazdectva aj do regionálnych rád (RR) KST roztrúsených po celej Slovenskej republike. (Guldan, 2008)

3.1.7 Značenie v cestnej premávke

Agroturistický podnik a konské chodníky by mali byť v cestnej doprave označené.

Účelom značenia agroturistických objektov v cestnej doprave je definovať umiestnenie dopravno-inžinierskej dokumentácie a samotného umiestňovania informatívneho značenia jednotlivých agroturistických objektov na cestách v Slovenskej republike. (Habán, 2004)

Úlohou cestného značenia agroturistických služieb je:

- poskytnúť prvotnú informáciu hlavne motorizovanej turistickej verejnosti
- zabezpečiť časovo rýchlu, ale hlavne zrozumiteľnú informáciu na pozemných komunikáciách, ktorá zaujme turistov a zároveň ich bez problémov zavedie do uvedenej agroturistickej lokality (Otepka, 2004)

Umiestnenie informatívnych dopravných značiek musí byť navrhované tak, aby umožnilo bezpečnú orientáciu účastníkom cestnej premávky na ceste za agroturistickými aktivitami. (Habán, 2004)

Na nasledujúcom obrázku môžeme vidieť takúto značku.

Obr. 3 Informatívna značka D 43

Zdroj: Habán, 2004

K tomu musí byť umiestnená informačná tabuľa o agroturistickom podniku aj tesne pred vchodom do takéhoto podniku. (Otepka, 2004)

Obr. 4 Informatívna tabuľa agroturistického objektu

Zdroj: Otepka, 2004

3.2 Chov koní a využitie v agroturistike

3.2.1 Najviac využívané plemená v agroturistike

Pre agroturistiku sú najvhodnejšie teplokrvné plemená koní, ktoré vznikli v 18. a 19. storočí z domácich krajových plemien koní, prípadne variet, ktoré sa zošľachtľovali prílivom krvi anglických a arabských plnokrvníkov. Kone patriace do teplokrvných plemien mali už oddávna široké spektrum ich použitia, preto sa vyznačovali relatívne rozdielnym typom, vzhľadom a utváraním telesných tvarov. (Flade, 1981)

Chovný cieľ sa zameriava na konštitučnú tvrdosť, schopnosť rýchlo sa regenerovať, dobré zdravie, plodnosť, dobré charakterové vlastnosti a dobrý temperament. (Flade, 1981)

Špeciálne požiadavky sa vyžadujú pre výkony zameriavajúce sa :

- a. na použitie v športe
- b. na použitie v turistike (Flade, 1981)

Od koní sa vyžaduje pravidelný priestorný pohyb v kroku a v kluse a aj dobre vyvážený cval. Stanovený chovný cieľ požaduje bezchybný exteriér, veľký telesný rámec, elegantný ušľachtilý zjav. Výška v kohútiku má byť 160 až 170 cm, dĺžka trupu 158 až 168 cm, obvod záprstia 19 až 22 cm. (Flade, 1981)

Medzinárodná spolupráca na chove teplokrvných koní sa realizuje výmenou plemenných zvierat, dovozom a vývozom plemenných žrebcov a kobýl, výmenou semena plemenných žrebcov, prípadne takzvaným pripúšťaním z ruky. (Flade, 1981)

Najviac využívané plemená v agroturistike na Slovensku sú slovenský teplokrvník, hafling, hucul a v niektorých oblastiach sa používa aj angloarab. Dôležité je spojiť kľudný a vyrovnaný temperament s pevnou konštitúciou a dobrou vytrvalosťou, hlavne kvôli terénu v prírode, ktorý je kopcovitý, kamenistý a nerovný. Avšak dôležité je aj pohlavie, povaha a temperament koňa kvôli ruchom a zvieratám z okolia. Ako uviedla doc. Ing. Jiskrová pre agroturistiku sú najvhodnejší valasi a kobyly, najmenej vhodní sú žrebce.

Slovenský teplokrvník

Hlavným plemenom chovaným na Slovensku a využívaným pre agroturistiku je slovenský teplokrvník.

Je to mnohostranne úžitkový kôň, primerane mohutný so stredne vyvinutou telsnou stavbou, dobre vyvinutou kostrou, tvrdej konštitúcie, dobrého charakteru a zodpovedajúcemu temperamentu. Slovenský teplokrvník je ušľachtilý kôň jazdeckého typu, pri hodnotení sa zdôrazňuje výborná mechanika pohybu. Je mohutný, pohyblivý, suchý, konštitučne tvrdý kôň. Má oblúkonosú hlavu, vyššie nasadený krk, výrazný kohútik, dobrú hornú líniu, panvu má kratšiu, mierne zrazenú a hranatú. Hrudník má primerane hlboký, končatiny silné, suché s výraznými kĺbami. Je vysoký 172 cm, s obvodom hrudníka 185 – 195 cm, s obvodom záprstia až 22 cm a s váhou 550 – 650 kg. (Michal, 1971)

Slovenský teplokrvník je dobre ovládateľný kôň. Kvôli tejto vlastnosti je toto plemeno najvhodnejšie pre agroturistiku.

V šľachtení slovenského teplokrvného plemena sa zúčastňujú najmä teplokrvné kmene ako Nonius , polokrvné kmene Furioso, Przedswit, NorthStar a Catalin. V poslednom období sa po krížení uplatňuje aj český teplokrvník chovaný na podklade hanoverského a trakénskeho koňa. Prínosom bolo použitie importovanej anglonormandskej krvi prostredníctvom kmeňov SansGene, Our Orange, Illvol. (Michal, 1971) Na zošľacht'ovanie slovenského teplokrvníka alebo polokrvníka sa používajú vybrané jedince anglického plnokrvníka a v obmedzenej miere i arabského koňa. (Flade, 1981) Najčastejšie sa vyskytuje hnedák, vraník a ryšiak. (Michal, 1971)

Obr. 3 Slovenský teplokrvník

Zdroj: Kovalčík, 2005

Hafling

Hafling je alpský horský kôň. Jeho pôvod sa odvodzuje od malého horského koňa, no na jeho vzniku sa podieľal aj pôvodný kôň alpských krajín a burgunský kôň. (Gabriš, 1987) Vznikol krížením menšej formy tirolského norika s arabskými žrebcami kmeňa El Bedavi a Dahoman. (Štrupl, 1983)

Hafling predstavuje menší, ale dostatočne mohutný typ koňa s výškou v kohútiku 148-155 cm, s obvodom hrudníka 175 – 190 cm, obvodom záprstia až 21 cm a s hmotnosťou 430 – 490 kg. Hlavu má kratšiu, často štučiu, so širokým čelom a so živými veľkými očami. Krk má silný, svalnatý. Chrbát má dlhší, dobre napnutý, s menej výrazným kohútkom. Bedrá má široké, dobre viazané, zadok zrazený, svalnatý a mierne rozštiepený. Hrudník má hlboký, široký a dobre klenutý. Končatiny má kratšie, silné, s výraznými kĺbmi, s pravidelným postojom a tvrdými kopytami. Jeho typické sfarbenie je ryšiak so svetlou hrivou a chvostom. Má výborné morfológické a fyziologické vlastnosti (tvrdosť, odolnosť, skromnosť, životaschopnosť, plodnosť, príjemný temperament, veľmi dobré zdravie). (Gabriš, 1987)

V horskom teréne a v drsných klimatických podmienkach sa využíva ako nosič bremien, záprahový kôň i ako jazdecký kôň. (Štrupl, 1983) V súčasnosti sa populácia haflinga genealogicky delí na sedem línií : Student (S), Massimo (M), Nibbio (N), Anselmo (A), Willi (W), Stelcio (St), Bolzano (B). Tento malý hospodársky kôň sa odchoval ako doplnok ťažnej sily v poľnohospodárstve a v lesníctve. V neskoršom období sa jeho použitie sústredilo najmä v jazdeckom športe a v záprahovej turistike. Vďaka výnimočným morfológickým a fyziologickým vlastnostiam a hlavne vďaka kludnému a vyrovnanému temperamentu je hafling veľmi vhodné plemeno pre agroturistiku. V teréne sa môžeme na neho rozhodne spoľahnúť a kvôli predchádzajúcemu využívaniu v podhorských oblastiach na ťažkú prácu, mu nevadí náročnejší terén, čo sa v agroturistike hodne zužitkuje. (Flade, 1981)

Obr. 4 Hafling

Zdroj: Yuna, 2008

Huculský kôň

Niektorí hipológovia sa domnievajú, že huculský kôň je vlastne zakrpatený a degenerovaný arabský kôň prispôsobený horským podmienkam. Pravdepodobnejšie však je, ako to dokazujú kraniologické štúdie, že tento kôň je najjužnejšia vetva severného (nordického) koňa, ktorá sa prispôsobila karpatským klimatickým i pôdnym podmienkam. (Štrupl, 1983)

Je to malý horský kôň, ktorý sa zvonjšom odlišuje tak od fjordských koní, ako aj od poníkov. Huculský kôň predstavuje teplokrvného koňa, ktorý sa vyskytuje v dvoch typoch. Prvý typ je ušľachtilejší, jemnejší so šľachou hlavou napr. kmeň Hroby, druhý hrubší, s mäsitou dlhšou hlavou napr. kmeň Goral. Hlavu má teda ušľachtilú až šľachiu, alebo hrubú až takmer oblúkonosú, prípadne rovnú. Krk je široký, s tukovým hrebeňom. Chrbát je vždy pevný, zadok guľatý. V prsiach má byť široký, v hrudníku hlboký, končatiny má mať suché bez štetiek, kopyto tvrdé a pevné. (Štrupl, 1983) Má dobrý, výdatný a spoľahlivý chod. Huculský kôň je náš najmenší kôň, s výškou kohútika 140 – 146 cm, obvodom hrudníka 162 – 170 cm, s obvodom záprstia 17,5 – 18,5 cm a s hmotnosťou 370 – 420 kg. Býva rozličnej farby, najčastejšie však hnedáky s čiernym pruhom na chrbte, vraníky, plaváky a ryšiaky. Dospieva až vo veku 5 rokov, ale dožíva sa vysokého veku. (Gabriš, 1987)

Huculský kôň je veľmi skromný, tvrdý, nenáročný na krmivo i obsluhu. Má pokojný temperament a výborný charakter. Vyniká veľkou silou, obratnosťou i inteligenciou. (Štrupl, 1983) Vďaka výbornému zdravotnému stavu, skromnosti, nenáročnosti, vytrvalosti, tvrdosti a dobrej plodnosti predstavuje vynikajúce plemeno pre ťažké podmienky. Je to skvelý ťahúň, nosič bremien i jazdecký kôň. (Gabriš, 1987)

Má osobitú schopnosť zliezať skalnaté a kamenisté chodníčky. V minulosti sa huculské kone krížili s fjorskými a haflingskými koňmi ale dnes toto kríženie celkom vymizlo. (Gabriš, 1987)

Obr. 5 Hucul

Zdroj: Kostuchová, 2015

Angloarab

Po vytvorení anglického plnokrvníka sa začalo pomýšľať na spojenie rýchlosti a dobrej mechaniky anglického plnokrvníka s väčšou vytrvalosťou, skromnosťou a príjemnejším charakterom a temperamentom arabského koňa. (Gabriš, 1987)

Používa sa však v nižšej miere než slovenský teplokrvník alebo hafling pre svoju agresívnejšiu a nervóznejšiu povahu, čo je v agroturistike nežiaduci faktor.

V snahe kombinovať výborné vlastnosti anglických a arabských plnokrvníkov došlo ku kríženiu týchto plemien a vznikol plnokrvný angloarab. Toto kríženie sa veľmi málo rozšírilo. Angloaraby sú produkované krížením obidvoch plnokrvníkov a využívané ako športové kone. Vznikli dva kmene Gidran a Star of Hannover, kde v kmeni Gidran sú kone harmonické, všestranné, majú väčší telesný rámec a sú to väčšinou ryšiaky, kdežto v kmeni Star of Hannover majú kone dobrú schopnosť pre jazdu, ale tento kmeň zanikol. (Michal, 1971)

Angloarab sa vzhľadom viac podobá plnokrvníkom než arabom. Hlava však pôsobí krajším dojmom. Má výrazný kohútik a šikmé, mohutné plece. Výborne zdravé a pevné kopytá, ktoré len málokedy podliehajú chorobám. Angloaraby bývajú bieli, ryšiaky a hnedáky. Chrbát je dlhší a rovnejší než u plnokrvníkov. (Popluhár, 1981)

Kombinácia najlepších vlastností arabských a anglických koní radí angloaraby medzi vynikajúce, všestranné jazdecké kone. Sú odolné, húževnaté, inteligentné a ovládateľné. Výška v kohútiku sa pohybuje od 155 - 163 cm. Plnokrvník prináša tomuto plemenu veľkosť a rýchlosť, arabská krv naopak ovládateľnosť, kvalitu nôh, inteligenciu, vytrvalosť a celkovú dobrú konštitúciu tela. Toto plemeno radíme k teplokrvníkom. (Lucyna, 2014)

Obr. 6 Angloarab

Zdroj: Lucyna, 2014

3.2.2 Welfare, výcvik a technológia chovu potrebné pre správne fungovanie chovu

Kone sú od prírody veľmi aktívne zvieratá, a to vo dne aj v noci, odpočívajú väčšinou v niekoľkých kratších periódach behom dňa. Prevládajúcou aktivitou je pastva, zaberajúca zhruba 60 až 80 % dňa. Súčasťou pasty je aj pohyb, ktorý kôň nevyhnutne pri pasení vykonáva. Uzatvorením koňa do stajne príjem potravy a pohyb veľmi obmedzíme a nenahradíme ho inou zmysluplnou aktivitou. Tým pádom nastáva problém nudy a často sa prejavujúce stereotypné chovanie, ktoré považujeme za nežiaduce. (Máchal, 2014)

Slušné zachádzanie s koňmi a striedme užívanie fyzických trestov sú základom dobrého vzťahu človeka s koňom i úspešnosti tréningu a hlavne aj spoľahlivosti v teréne, čo je v agroturistike veľmi dôležité. (Bartošová, 2007) Ako uviedol Paul McGreevy vo svojej publikácii *Equine Behavior a Guide for Veterinarians and Equine Scientists*, vyd. Saunders – Elsevier 2004 najväčším problémom vo výcviku a vzájomnom porozumení si s koňom je zrejme preceňovanie mentálnych schopností koní, čiže nedostatočné premietanie teórie učenia, jednoducho súhrnu biologických možností učiť sa novým veciam do výcviku a to bez ohľadu na ich tradičné prejavy či partnerský prístup.

Základom každého dobrého chovu koní a tým pádom aj kvalitným a správnym využitím pre agroturistiku je dobrá technológia chovu, ktorá zahŕňa welfare. Keď je správne umožnené welfare, zvieratá sú v kľude a dokážeme s nimi spoľahlivo pracovať, čo je pre agroturistiku najdôležitejší faktor. Keďže v agroturistike pracujeme s koňmi dennodenne, potrebujeme vedieť a naučiť sa ako správne využiť chov koní pre správne fungovanie agroturistiky. (Máchal, 2014)

Welfare sa často odvoláva na blaho zvierat, jedná o stanovené podmienky, ktoré zabezpečia spokojnú existenciu zvierat a predovšetkým ich dobré zdravie, možnosť prirodzeného rozmnožovania a pohodu. Podobne ako na človeka aj zvieratá reagujú pozitívne na príjemné veci a príjemné situácie, na jednej strane, a negatívne na nežiaduce, nepríjemné, situácie na strane druhej. (Máchal, 2014)

V chove je dôležité, aby boli správne princípy sociálneho zabezpečenia, chovu a rozmnožovania, dobré chovné podmienky, vedenie a starostlivosť o zvieratá. Všetky zvieratá musia mať voľný prístup k vode a ich kŕmenie musí byť organizované v súlade s ich fyziologickými potrebami. Aby sa zabránilo neprimeranému nepohodliu zvierat je nutné kontrolovať zdravotný stav a dobré životné podmienky krátkych časových intervaloch. (Máchal, 2014)

Zabezpečenie podmienok pohody zvierat je možné vtedy, ak budú splnené základné požiadavky na:

- teplotu, vlhkosť, prúdenie vzduchu, osvetlenie, prašnosť
- mikrobiálnu kontamináciu - parametre ustajňovacích miest – podľa plemena a vekovej kategórie - základné technologické požiadavky na ustajnenie, kŕmenie, napájanie, podstielanie, vetranie a odstraňovanie exkrementov, veľkosť skupín, hustotu zvierat, pomer kŕmnych miest - pohyb zvierat, kontakt medzi zvieratami a kontakt s človekom (Ondrašovičová, 2011)

Keďže pri agroturistike je rozhodujúci dobrý a spoľahlivý kontakt koňa s človekom je najvhodnejší prirodzený chov na pastvinách, prípadne v stajniach s boxami.

Na zvieru v chovateľskom prostredí pôsobí komplex faktorov vonkajších, ale aj vnútorných, vychádzajúcich z vyvíjajúceho sa, alebo vegetujúceho tela zvieratá. Ďalej sú to biotické činitele, t.j. pôsobenie všetkých foriem biotických faktorov od vírusov, cez baktérie, plesne huby, hmyz, vtáky až po cicavce. Mnohé podmieňujúce faktory vyplývajú zo stupňa individuálneho vývinu zvieratá, jeho typu CNS, metabolického stavu a tiež vývoja imunitného systému jedinca. Uvedené faktory pôsobia komplexne vo vzájomnej mnohonásobnej interakcii, pričom ich vplyv sa transformuje aj v časovej súvislosti so skúsenosťami v predchádzajúcich etapách života. Jednotlivé zvieratá preto reagujú na prostredie veľmi individuálne a definovať podmienky welfare je často obtiažne. (Máchal, 2014)

Najsilnejšie potreby zvierat z hľadiska systému welfare sú fyziologické, vrátane adekvátnej výživy a tolerantného termálneho prostredia. Keď sú tieto požiadavky uspokojené, nasleduje fyzická bezpečnosť a oslobodenie od strachu a úzkosti. Podľa úrovne potrieb môžeme hovoriť o potrebách bazálnych, t.j. nutných pre prežitie s vyššou relatívnou silou a o potrebách vyšších, súvisiacich s vyššou nervovou činnosťou s nižšou relatívnou silou. (Debreceni, 2013)

Samozrejme okrem umožnenia správnych životných podmienok je dôležitý aj dobrý a spoľahlivý vzťah koňa s človekom, ktorý bezprostredne patrí k správne welfare a agroturistike, pretože bez vzájomnej dôvery medzi koňom a človekom by sme nemohli využívať kone pre agroturistiku.

Behaviorálne a fyziologické parametre vrátane stresu a správania konfliktov, srdcovej frekvencie a viditeľných lézií sú zaznamenané na koňoch v priebehu, alebo bezprostredne po rôznych typoch súťaží (parkúr, drezúra, všestrannosť, dostihové preteky, pólo, vytrvalosť, reining) v troch úrovniach obtiažnosti. V agroturistike nie sú tieto štúdie až tak veľmi rozvinuté keďže nejde o športové využitie koní avšak i tak musia byť behaviorálne a fyziologické parametre pozitívne pre lepší priebeh využitia koní. (Animal welfare indicators, 2015)

Kone využívané v agroturistike nepotrebujú žiadny špeciálny výcvik ako napríklad kone využívané pre športové účely. Na bežné túry postačí bežná práca s koňom. Pokiaľ však máme pred sebou náročnejšiu túru je treba koňa pripravovať najmenej jednu hodinu denne. Samozrejme treba prispôbovať kondíciu koňa podľa stupňa obtiažnosti. (Hollý, 2003)

V agroturistike je dôležitá kondícia a celkový telesný stav jedinca, posudzovaný z výživného i výkonnostného hľadiska. Ďalej je dôležité posudzovať úroveň ošetrovania a intenzitu pracovného využitia. Dobrá kondícia je charakterizovaná fyziologicky optimálnou hmotnosťou, odpovedajúcou úžitkovému typu koňa, vypracovaným svalstvom, lesklou srst'ou a zodpovedajúcim temperamentom, čiže celkovou úrovňou chovu. Kondíciu delíme na chovnú a pracovnú, Pracovná kondícia je podmienená typom výkonnostného využitia koňa a má byť v súlade s náročnosťou pracovného využitia. (Dušek, 1999).

Pre dosiahnutie požadovanej kondícii je dôležité okrem umožnenia welfare aj správne ustajnenie, ošetrovanie a správne zostavenie kŕmnej dávky pre kone. Bez toho by sme nemali zdravé zvieratá, schopné dobrej reprodukcie, ktoré by mohli perspektívne vykonávať jazdeckú turistiku v prírode. O správnom zostavení kŕmnej dávky sa budem venovať v nasledujúcej kapitole.

3.2.3 Výživový stav koní

O množstve denne skrmovaného krmiva rozhoduje výživový stav, fyziologický stav a predpokladaná úžitkovosť (športové využitie). Na základe pohľadu na koňa zozadu a z oboch strán by sme mali zviera zaradiť do skupiny a následne upraviť kŕmnu dávku tak, aby kondícia bola optimálna pre predpokladané využitie koňa. (Zeman, 2006)

To znamená, že musíme prispôbiť kŕmenie náročnosti práce, ktorú vyžadujeme od koní využívaných v agroturistike. Odlišne kvalitatívne a kvantitatívne zostavujeme kŕmnu dávku pre kone využívané na športové účely, inakšie pre využitie koňa v agroturistike. Keďže pre agroturistiku sa väčšinou používa extenzívny chov, tým pádom sú kone celé dni vonku na zelenej lúke a nepotrebujú toľko jadrových krmív pre viac energie. (Štrupl, 1983)

Energetické zdroje, ktoré koňovi dodávame sú nevyčerateľné. Musíme však vedieť koľko energie im musíme dodať aby dokázali správne pracovať. Zle, málo kŕmené kone strácajú potrebnú energiu. Naopak nadmerné kŕmenie spôsobuje tučnenie, v dôsledku čoho sa znižuje ich výkonnosť, čo je v agroturistike neakceptovateľné, pretože tam ide často krát o pohyb vo veľmi náročnom teréne. Aby tento terén kone adekvátne zvládli, potrebujeme ich v osobitne dobrom výživnom stave. (Štrupl, 1983)

V agroturistike využívame teplokrvné kone, čo znamená, že majú menšie tráviace ústrojenstvo a sú temperamentnejšie než chladnokrvné a preto im nedávame až také veľké množstvo objemových krmív. Musíme však brať ohľad aj na to či krmíme žrebnú alebo jalovú kobyľu, valacha, žrebca v pripúšťanom období alebo rastúce žriebäta. (Štrupl, 1983)

Kŕmiť by sa malo tri krát denne. Jedno kŕmenie trvá cca 2 hodiny, tým pádom je najkratšie na poludnie a najdlhšie večer. Toto platí hlavne pre kŕmenie športových koní, keďže však v agroturistike chováme kone hlavne na pastve znamená to, že im postačí kŕmenie dva krát denne. Ak nie sú kone veľmi pracovne zaťažené, kŕmna dávka sa znižuje a podávajú sa prevažne objemové krmivá. Pomer stráviteľných dusíkatých látok a škrobových jednotiek sa mení podľa pracovného zaťaženia koňa. Veľký význam má objemnosť kŕmnej dávky. Ak sa bude kôň používať na rýchli pohyb, objemnosť krmiva treba obmedziť, naopak pri agroturistike sa používa skôr ťažší terén než rýchlosť čo znamená, že môžeme objemnosť trochu zvýšiť, ale nie veľmi. Čím je práca ťažšia tým, je lepšie koncentrovanejšie krmivo. Kone treba kŕmiť tak, aby boli stále v dobrej kondícii. V pokoji potrebujú kone na 100 kg živej hmotnosti cca 90 g stráviteľných dusíkatých látok a 0,6 škrobových jednotiek. (Štrupl, 1983)

Okrem správneho pomeru živín v kŕmnej dávke je dôležitá aj príprava krmív. Pre mladé zvieratá alebo zvieratá s chybným chrupom musíme pripraviť miagane zrniny. Práškové krmivá, šroty nepodávame suché, ale buď navlhčené alebo zmiešané so šťavnatými krmivami. Okopaniny by sa mali podávať čisté, nenamrznuté, nezhnité a najlepšie nakrájané. V krmive je dôležitý správny pomer živín, ktoré sa rozdeľujú na organické, minerálne a účinné látky. (Štrupl, 1983)

Vynímajúc správne kŕmenie, musí byť zabezpečené aj dostatočné a správne napájanie, ktoré je nevyhnutné pre život. Kôň potrebuje pravidelné napájanie čistou, nezávažnou vodou o teplote 10 °C. Väčšinou sa kone napájajú až 4 razy denne, pričom spotrebujú 20 až 50 litrov vody. Tesne pred prácou by sme nemali kone napájať aby sa nepotili. Rozhodnutým zvieratám dáme najskôr trochu sena a až potom vodu. (Štrupl, 1983)

Ako uviedol Štrupl v Chove koní, pokiaľ kone chováme v polo intenzívnom chove, čo znamená kombinácia pastvy s ustajnením v boxoch, potrebujeme vedieť správne parametre ustajňovacieho zariadenia., dobré a pokojné ustajnenie pôsobí priaznivo na zdravotný stav zvierat a na jeho produktivitu.

Všetky technológie chovu koní musia zabezpečovať maximálnu snahu priblížiť sa prirodzeným podmienkam. Nedostatočné osvetlenie stajní narušuje vplyv svetelného režimu na neurohumorálnu aktivitu - hlavne pohlavnú činnosť koní. Narušuje vplyv pôsobenia vitamínov, čo sa často prejavuje rachitídami žriebät, poruchami krvného obrazu, začervnením ale i psychickými poruchami v chovaní koní. Preto je nutné zabezpečiť minimálne 2 -3 W svetla / m² stajňovej plochy. Dôležitá je aj vlhkosť vzduchu. Kone síce disponujú pomerne veľkou toleranciou voči vlhkosti vzduchu, ktorá sa môže pohybovať medzi 70 - 85%, ale extrémne hodnoty vyvolávajú poruchy na dýchacom aparáte. Teplý a vlhký vzduch je nebezpečnejší, ako chladný a suchý. Optimálna teplota pre kone leží v závislosti na ročnom období medzi 8 – 18 C. Veľmi dôležité je preto aj vetranie. Koncentrácia amoniaku by nemala byť vyššia ako 5 - 10 ppm. Koncentrácia CO₂ by sa mala pohybovať od 0,1 do 0,2%. Nebezpečný je tiež prievan - rýchle prúdenie vzduchu. Rýchlosť prúdenia vzduchu v lete by sa mala pohybovať v intervale 0,4 - 0,8 m/s a v zime 0,2 m/s. Základné hodnoty môže každý chovateľ sledovať sám, pokiaľ si umiestni do stajne aspoň teplomer a hydrograf. (Dražan, 2010)

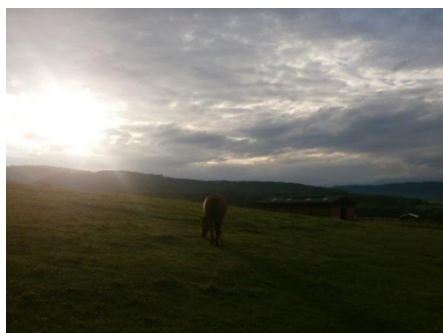
Stajňová klíma hrá rozhodujúcu rolu pre zabezpečenie zdravotného stavu koní. Najjednoduchšie zabezpečenie správnych podmienok máme u koní odchovávaných v pastevných areáloch s jednoduchými prístreškami. Ochrana proti silnému slnečnému žiareniu je dôležitejšia ako ochrana proti chladu. Preto prístrešky plnia iba funkciu zabezpečenia tieňa a vplyvu silného vetra. Kone odchovávané týmto spôsobom sú dostatočne otužilé a tým i odolné proti respiračným ochoreniam. Je to najideálnejší spôsob chovu koní, ktorý sa približuje prirodzenému spôsobu života koní. (Dražan, 2010)

3.2.4 Agroturistické podniky na Slovensku

Ranč u Tropera

Ranč u Tropera sa nachádza v dobrej lokalite pre realizáciu agroturistiky. V okolí sa nachádza mnoho konských chodníkov a dokonca sa realizujú aj viacdňové putovania na koňoch. Tento ranč sa nachádza v severnej časti parku Slovenský raj pri turistickom stredisku Podlesok. Ranč celoročne ponúka pre jazdcov aj pre úplných začiatníkov možnosť vychádzky na koňoch do prírody národného parku a jeho okolia. (Salaj, 2015)

Ranč u Tropera sa nachádza v lokalite prevažne kopcovitého charakteru, terén je kamenistý, tvrdý, občas sa prelínajúci s lúkami, tým pádom s mäkkým trávnatým porastom. Terén sa často mení, čo však pre kone chované na tomto ranči, nie je problém. Na Ranči u Tropera chovajú prevažne slovenské teplokrvníky a angloaraby, ktoré sú, ako som už uviedla v predchádzajúcej kapitole, z hľadiska temperamentu, morfológických a fyziologických vlastností, najvhodnejšie pre agroturistiku. Chovajú ich prevažne na pastvine v kombinácii s prístreškom, kde ich krmia, ošetrujú a pripravujú na jazdu. Kone nie sú ustajnené v klasickej stajni s boxami. Okrem vychádzok s klientmi sú 24 hodín na pastvine kde majú prístrešok na oddych a kŕmenie. Podľa môjho názoru je tento spôsob chovu koní pre využitie v agroturistike najvhodnejší. Kone majú dostatok pohybu, priestoru, sú otužilé, komunikatívne v stáde, zvyknuté na vonkajší terén, nenudia sa a tým pádom nevzniká u nich toľko zlozvykov ako keby boli zavreté celý deň v boxoch. Čiže tento ranč sa skôr zameriava na chov koní v prirodzenom prostredí. Týmto spôsobom sú kone kvalitne pripravené nielen po fyzickej, ale aj po psychickej stránke.

Obr. 7 Západ slnka nad pastvinami na Ranči u Tropera

Zdroj: vlastný, 2014

Ranč Osada Dallas

Ranč Osada Dallas sa nachádza nad obcou Kľačno 17 km od Prievidze na úpätí Strážovských vrchov a Malej Fatry v Trenčianskom kraji, kde sú veľmi dobré podmienky pre agroturistiku a jazdeckú turistiku. V okolí je mnoho lúk a kopcov, ktoré majú pre agroturistiku veľmi vhodný terén. Tento ranč ponúka výlety do prírody v sprievode skúseného jazdca ako aj možnosť starostlivosti o poľnohospodárske zvieratá, kosenie sena, zberanie slamy a všetky ostatné činnosti, ktoré sa zažívajú ako na skutočnej farme. (Kozovská 2015)

Na tomto ranči chovajú prevažne slovenské teplokrvníky, ktoré využívajú pre agroturistiku. Ako som už skôr uviedla, je to najvhodnejšie plemeno pre toto využitie. Avšak oproti Ranču u Tropera sa Ranč Osada Dallas okrem agroturistiky venuje aj parkúrovým pretekom. S výnimkou chovu koní sa zameriavajú aj na chov a predaj hovädzieho dobytku, ktorý sa voľne pasie s koňmi na pastvine.

Obr. 8 Hovädzí dobytok na pastvine v Osade Dallas

Zdroj: vlastný, 2007

Ranč Osada Dallas sa nenachádza až v tak turisticky atraktívnej lokalite ako Ranč u Tropera, avšak v tejto lokalite sú veľmi dobré podmienky pre realizáciu agroturistiky. Terén je väčšinou kopcovitého, trávnatého charakteru. Kone využívané v tomto teréne musia byť vo veľmi dobrej fyzickej kondícii, lebo často krát sa pohybujú v náročnom teréne, čo však pre nich vôbec nie je problém, práve naopak sú veľmi kondične zdatné a ľahko ovládateľné.

Na Ranči Osada Dallas chovajú kone v boxoch v kombinácii s pastvinou, kde sú ustajnené len počas noci. Rozdiel oproti Ranču u Tropera je v tom, že na tomto ranči má každý kôň svoj box, kde je kŕmený, ošetrovaný a pripravovaný na jazdu. To znamená, že počas dňa pokiaľ nie je pod sedlom, je ustajnený v boxe a v noci je na pastvine. Samozrejme nemá to negatívny vplyv na správanie alebo zdravie koní, avšak prirodzenejšie pre nich je byť 24 hodín vonku a mať možnosť voľne sa pohybovať vo veľkom priestore. Toto je pre rozvoj ich povahy veľmi dobrý faktor.

I napriek boxovému ustajneniu, kone, ktoré sa chovajú na tomto ranči sú veľmi kľudného, vyrovnaného temperamentu, schopné kvalitnej práce v teréne.

Obr. 9 Výhľad na pasúce sa kone

Zdroj: vlastný, 2007

3.3.Ďalšie využitie chovu koní v agroturistike

3.3.1 Hipoterapia

Okrem už spomínaného využívania chovu koní na jazdeckú turistiku je možné v rámci agroturistiky využívať chov koní na hipoterapeutické účely. Avšak pre tento účel sú určené špeciálne farmy, výcvikové tábory a v rámci agroturistiky sa dá tomu len okrajovo venovať.

Pri úvahách na použitie koňa v liečbe, prevencii a rehabilitácii telesných ochorení, ale hlavne duševných porúch, prípadne porúch chovania nie je možné obísť tému psychológie vzťahu koňa a človeka. (Hollý, 2006)

Hipoterapia je špeciálny terapeutický prístup, pri ktorom sa využíva komplexné pôsobenie koňa na človeka, ako po stránke fyzickej tak i psychickej. Pri hipoterapii je nevyhnutná spolupráca celého tímu odborníkov (terapeut, hipológ, rehabilitačný lekár, psychológ alebo psychiater a asistent). Kone využívané pre hipoterapiu musia prejsť špeciálnym výcvikom. (Hollý, 2006)

Terapie prebiehajú individuálne (15 – 30 min.) alebo v skupinách (45 – 60 min.), v závislosti od druhu problému a stupňa postihnutia. Je vhodné ich navštevovať 2 – 3 krát do týždňa. Terapie sa uskutočňujú vonku na jazdiarni, v krytej jazdeckej hale alebo formou vychádzok do prírody. Pri hipoterapii sa používajú špeciálne vycvičené kone. (Minková – Borgulová, 2011)

Ako už z vyššie uvedených informácií vyplýva je hipoterapia veľmi špecifická terapia, ktorá potrebuje školený personál a špeciálne cvičené kone. Tým pádom sa hipoterapia v až tak veľkej miere nevyužíva v agroturistickom podniku, skôr len rekreačne ako doplnková činnosť.

4 MATERIÁL

Literatúra, ktorú som použila pre svoju bakalársku prácu, je základným literárnym prehľadom v oblasti agroturistiky, vidieckej a jazdeckej turistiky, ktorú napísali odborníci, vyznajúci sa v tejto problematike. K tomu som použila literatúru od odborníkov, ktorí sa zamerali na chov koní, predovšetkým na vybrané plemená, z ktorých som si vybrala vhodné plemená pre agroturistiku. Okrem tohto som využila poznatky od rôznych odborníkov z oblasti hipoterapie, welfare, ustajnenia a výživy koní, ktoré sú nutné vedieť pri chove koní a agroturistike.

V kapitole Agroturistické podniky na Slovensku som popísala aj dva agroturistické podniky zaoberajúce sa chovom koní pre agroturistické účely. Vo svojej práci popisujem vlastné skúsenosti s týmito podnikmi a dodávam svoj názor.

5 ZÁVER

Ľudia už odjakživa využívajú kone pre rôzne pomocné účely či hobby. Oproti hovädziemu dobytku, ktorý sa dá využiť iba na ťažnú pomoc, slúžili kone aj na prepravu osôb. V dnešnej dobe slúžia skôr na rekreáciu alebo športové využitie. Samozrejme, ako každé iné zviera, aj kone potrebujú svoju životnú pohodu, priestor a správne kŕmenie, čo v správnom chove nesmieme zanedbať. Kone chované pre agroturistické účely sú ustajňované prevažne na pastvinách a vo vonkajších výbehoch, čo je pre nich prirodzenejšie. V agroturistike je dôležitým faktorom prispôsobenie sa vonkajšiemu terénu, kľudný temperament a dobrý výcvik. Kone, vhodné na využitie v agroturistike, sa takto chovajú a prispôbujú prírodným podmienkam už od malička.

Agroturistika, ako jedna z možností podnikania na vidieku, si získava vo svete stále väčšiu obľubu. Nejde pri tom len o módnú záležitosť, ale do určitej miery aj o vyjadrenie súčasného vzťahu človeka k zvieratám, k prírode, ku krajine, aj k svojmu vlastnému zdraviu. Tento trend sa začína postup nepresadzovať aj v slovenských podmienkach.

Ako bolo preukázané pomocou skúseností nielen zo zahraničia, ale aj z poznatkov uvedených v rôznych literatúrach, vidiecka turistika a agroturistika napomáhajú pri riešení niektorých problémov vidieckych oblastí, ako napr. nezamestnanosť, udržiavanie kultúrnej funkcie krajiny, migrácia vidieckeho obyvateľstva a pod.

Je však potrebné dodať, že agroturistika sa pravdepodobne nebude rozvíjať v Slovenskej republike v takých dimenziách ako v určitých zahraničných krajinách, predovšetkým v niektorých rozvinutých štátoch Európskej únie. Slovenská republika, vzhľadom k odlišnému historickému vývoju a odlišným ekonomickým, sociálnym, legislatívnym a iným podmienkam, sa bude viac orientovať na širšiu vidiecku turistiku, ako na klasickú agroturistiku, ktorá je pevne spojená s poľnohospodárskou výrobou na súkromnej farme alebo na inom type poľnohospodárskeho podniku. (Habán, 2004)

Ako je už zrejmé, agroturistika nie je na Slovensku rozvinutá v takej miere ako v zahraničí, napríklad v Českej republike či v Rakúsku, nie kvôli prírode alebo nevhodným podmienkam, ale kvôli finančnej stránke. Na Slovensku nie sú agroturistické podniky tak podporované a dotované, aby sa mohli rozvíjať ďalej, prípadne aby mohli vznikáť veľké podniky s chovom koní pre agroturistické účely.

V budúcnosti by som chcela svojim pričinením prispieť k rozvoju agroturistiky na Slovensku založením vlastného agroturistického podniku, zameraného na chov slovenských teplokrvníkov a haflingov. Tento podnik by som chcela prevádzkovať v častiach Slovenskej republiky s menej rozšírenou agroturistikou a tým pádom priniesť agroturistiku do nových oblastí. Týmto by som chcela ukázať ľuďom iný, pre niekoho možno atraktívnejší, spôsob oddychu a umožniť spoznávanie nových vecí, o ktorých doposiaľ nevedeli.

6 ZDROJE

Literárne zdroje

1. BARTOŠOVÁ. Welfare koní v chovech: Životní pohodáři?. *Jezdeckví*. 2007, č. 12.
2. DUŠEK, Jaromír a kol. Chov koní. Praha: Brázda s.r.o., 1999. ISBN 80-209-0282.
3. FLADE, J.E. Chov a športové využitie koní. Bratislava: Príroda, 1990. ISBN 80-07-00252-9.
4. GABRIŠ, J. *Atlas plemien hospodárskych zvierat*. Bratislava: Príroda, 1987. ISBN 6133-1986-212.
5. HABÁN, Miroslav. *Agroturistika*. Nitra: SPU, 2004. ISBN 80-8069-451-6
6. HOLLÝ, Karol. *Jezdecká turistika*. Ostrava: Montanex, 2003. ISBN 80-7225-104-X.
7. HOLLÝ, Karol a Karol HORNÁČEK. Hipoterapie - léčba pomocí koně. Ostrava: Montanex, 2006. ISBN 80-7225-190-2.
8. HUSÁKOVÁ, T. a J. PŘIKRYLOVÁ. Koně : Velká kniha o chovu a výcviku koní. Praha: 1. vyd. Praha Cesty, 1995. ISBN 80-7181-014-2.
9. KONEČNÝ, Ondřej. Agroturism and rural tourism. Praha: Astron studio CZ a.s., 2014. ISBN 978-80-7509-023-2.
10. MÁCHAL, L. Farm animal husbandry. Brno: Mendelova univerzita, 2014. ISBN 978-80-7375-935-3.
11. MICHAL, Václav, Vlado HUČKO a Karel BLÁHA. Chov koní. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971. ISBN 17-207-71
12. POPLUHÁR, Ladislav a kol. Základy športového jazdenia na koni. Bratislava: Príroda, 1981. ISBN 64-013-81.
13. POUROVÁ, M. Agroturistika. Praha: 1. vyd. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta ve vydavatelství Credit, 2002. ISBN 80-213-0965-2.
14. ŠTRUPL, Jan a kolektiv. *Chov koní*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1983. ISBN 8007007660.
15. ZEMAN, L a kol. Výživa a krmení hospodářských zvířat. Praha: ProfiPress, 2006. ISBN 80-86726-17-7.

Internetové zdroje

1. Anonym. Animal welfare indicators [online]. 2015 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.animal-welfare-indicators.net/site/index.php/project-overview/work-package->
2. DEBRECÉNI, Ondrej a Ján BROUČEK. Agromonitor [online]. 2013 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <http://www.agromonitor.sk/index.php?start&pl=7&article=59>
3. DRAŽAN, Jaroslav. Ifauna: Požadavky na ustájení koní [online]. 2010 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.ifauna.cz/kone/clanky/r/detail/48/pozadavky-na-ustajeni-koni/>
4. GULDAN, Arnošt. Krásy Slovenska: Jazdecká turistika v Klube slovenských turistov [online]. 2008 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.krasy-slovenska.eu/articles/view/1173/>
5. KOZOVSÁ, Iveta. Osada Dallas [online]. 2015 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <http://www.osadadallas.sk/>
6. Lucyna. Angloarab [online]. 2014 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://angloarab.konicci.cz/>
7. MINKOVÁ - BORGULOVÁ, Božena. Hipoterapeutické centrum Hipony [online]. 2011 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <http://www.hipony.sk/>
8. ONDRAŠOVIČOVÁ, Oľga. Problémy vytvárania dobrých životných podmienok na Slovensku [online]. 2011 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: www.aware-welfare.eu/
9. SALAJ, Laco. Ranč u Trapera [online]. 2014 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <http://www.rancutrapera.sk/>

7 OBRÁZKOVÁ PRÍLOHA

Obr. 1 Spokojne sa pasúce kone na Ranči u Trapera (Zdroj: vlastný, 2014)

Obr. 2 Slovenský teplokrvník na ranči Osada Dallas (Zdroj: vlastný, 2007)

Obr. 3 Kone na pastvine (Zdroj: vlastní, 2007)

Obr. 4 Kone si prejavujú vzájomnú pohodu hierarchiu formou okusovaním srsti (Zdroj: vlastní, 2014)